

حریت فکریه

ممالك عثمانیه ایچون سنه لکی ۴۰ آلتی آلتی ۲۵ غروشد
ممالك اجنبیه ۱۲ ۷ فرانقد

آبونه شراعتی :

عمل اداره سی : باب عالی جاده سنده
یکی عثمانلی مطبعه و کتبخانه سی

آرتق صباحی قارشیلایور کن بو آغملر
شهرک داغیلدی گیت کیده آغاس نانی .
اولر کریندی ، آسنه دی گویا برر برر ؛
بوللرده باشلامشدی حیباتک علامی ...

انیس بیج

۲۹ نیسان ، ۱۳۲۷

مسائل اجتماعیہ

قحط رجال

برعصر ایچندہ بر قاج بویوک رجل حکومت یقشدیر مہین
برملتک شخصیت سیاسیہ بین المللی زوالہ محکومدر . کمال
احتشام ایلہ [آوروپا مدینتی] دیزلن قاریشیک ماکینہ نک
بوکونکی «درک» کالہ کلنجہ یہ قادار کچیردیک صفحات ،
وحتی بوتون فکر بشرک تعقیب ایئدیک مراحل ترقی
تدقیق ایڈیلبرسہ تاریخ حکومتک تاریخ تکامل اقوام
ایلہ صوک درجہ کرفت اولدینی آکلاشیلیر . مکمل
برادارہ حکومتہ مالک اولمیان ملتک ترقی ایڈہ میور .
عوام ، نہ قادار ذی توان ، نہ قادار ذکی اولورسہ اولسون ،
مطلقا ہر زمان سوق ایڈیلہ یہ محتاجدر . بواحتیاجہ الکزیادہ
معروض اولان ملتک ، بالخاصہ شرق اقوامیدر . بوتقطعی
دوقتور کوستاولوبون بک کوزل ایضاح ایڈیور . شرقلی
اولق حیثیت جلیلہ سیلہ بزدہ بوقانون عمومیہ تابلیز .
فقط ، خاصہ اطاعتلہ مجبویلت ، سوق وادارہ یی بک جوق
قولایلاشد : دینی حالہ ، سنہ لدنبری قحط رجالہ
مصابر ! آوروپادہ ناپولئونلر ، نالہ برانلر ، مترنلر ،
بزمانقلر ، قاوورلر ، صولسبوریلر ، فون بیرشتاینلر

رؤیالرک فسون امیدیلہ سینلر
اولش بر استراحت وجدانہ آشیان .
أرواحی اوقشایوردی مذہب فسانلر ؛
بخٹک خیال مغفل تیرہ ردی آن بان ...

— ۲ —

بردن فقط ، آجیلدی خوشونتلہ محبتک
باب رصین عزانی افاد حکم ایچین .

مستغرق سکوت اولارق چیقدی سونگولر ؛
برواز ایدردی سانکہ اودم رفرف ممت .
محکوم ، او شخص آنم واکم ، فتادہ سر ؛
حالی کوزلریلہ آرازکن تسلیات

قلبنده سیرلایان او بخاعتلی آشلہ
آلدامق احتیاجنہ باغلاندی عجز ایلہ ...

— ۳ —

نی تاب خطوملرلہ یاقینلاشدی مقتلہ ؛
عمریلہ موتی ایلہ یہ جکدر مبادلہ .

اعلام اوقوندی : جرمنہ فتوای اخذ ناز ؛
أفعال وحشیانہ سی عکس ایئدی سمعہ .
مدھوش وبی محاکمہ دورمشدی ...

— «ہایدی ، جیق !»

أمریلہ جیقدی ، کوزلری یانمش ویک آجیق ...
بر قاج خبرباتی ... سوکرا سکونت ... فقط یئہ
تیرمک خروس صدالری بوکسلدی برمسار !

تشریکیدر . کنجلیک ، بر وطنک اک بویوک ، اک مهم قوتیدر . هر برده ، کنجلیک بر کوونکی غایه خیالی ، خولای مکتومی یازن آرای عمومیه وضع ایدیلیور ، کسب قانونیت ایدیور ، یاخود عکس خالده اختلال اولویور . حتی بعضاً محاربہ لر بیلہ انضمام ایدیور . برملک حال موجودی برعصردن زیادہ دوام ایدہر ، دہا دوعوسی هر عصر باشقہ بر احتیاج الفا ایدہر . بویہ بر احتیاجک تحقیق تجدد دیمکدر یکی شیلیری آخچ یکی انسانلر تطبیق ایدہ بیلر . کنجلیک ، مثل احتیاجات عمومیه در .

انکارتدہ باشلیجہ سیاسی فرقه اولارق (دیغہ لرلہ طور) لک بولونمسی حیات عمومیہ صوک درجہ انتظام ایچندہ اداره ایدہر . محافظہ کارلر بر جوق سنہ موقع اقتداردہ قالدقندن صوکرہ طبیعتیلہ چکیایرلر ؛ چونکہ احتیاج سیاسی ترقیورلری الزام ایدہر . عادتاً اورادہ وکلای کرامک نظارتلرہ تعینتی ارادہ ایدن ، قرالدن زیادہ ، بر دست غیر مرئی کی اجرای مطلقیت ایدن قانون احتیاجدر . انکاین حیات سیاسیه سنک اطراد مذکور کی هر درلو قانلی انقلابک اوکی آییور . حتی اونلر ایچین وقیلہ ظهور ایدن اختلالاری بیلہ ، سیاسی اولقدن زیادہ بر اختلال دینی در .

حافظہ تاریجک تخنطر ایستدیکي اک بویوک حادثات بشریہ ، انسانیتک مظهر اولدینی اک مهم انقلابلر ، دائماً کنجلیک الیہ اولمشدر . بو کون درت بوز میلون قادر مالکی بولونان دین مین بوکا اک بویوک دلیدر : ارکان اولین اسلامک الک مسنی اونوز بش ، الک کنجیہ اون یاشندہ ایدی ! کنج بر بیغہرک سایہ ریاستندہ اجتماع ایدن مؤسسن اسلام الک خارق العادہ بر قدرت سیاسیه کوستردیلر .

اسلامیتدہ کنجلیکک موقعی یک مهمدر . بوتون حکومت اسلامیتک تاریخی تدقیق ایدک . دولت عثمانیہ نک نائل اولدینی یکریمی بر یاشندہ کی بویوک صدر

تعاقب وتوالی ایدہر کن ، باب عالی ، اک بویوکارینک بیلہ ابرہ سیاسی نقطہ توجہتی شایر مش بر قاج سونوک دیپلوماتک تیرمک اللرنده قالدی [۱] . تاریخ دیورک : « دنیاہ دولت عثمانیہ دن زیادہ آلتایلان ہیچ بر حکومت بوقدر ! »

آوردیادہ سیاست حاضرہ اساسنک يوم تشکیلدن بری ، باب عالی دیپلوماسیسی ، یکنسق بر سیاست جواپیہ بہ منحصر قالدی . بر زمان اولدی کہ آلمانیا بیلہ ، سوق حادثات ایلہ ، بزمہ اتفاق تکلیف ایستدیکي خالده ، مترجمکدن بقیشمہ صدر اعظمایریمز فرصتدن استفادہ ایتمک قابیلی بیلہ کوسترہ مہمشدی . قانونی سلطان ساہان دورندہ یوز یکریمی بش میلون نفوسہ مالک اولان عثمانلی دولت معظمہ سی ، قحط رجال ایلہ ، بوکون یالکز یکریمی بش میلون تبعمہ مالک ؛ اودہ یا طونار یا طونمازا اسکیدن باب عالی ، بوکون روسیہ خارجیہ نظارتک اولدینی کی ائی کوتو بر مکتب سیاستدی . دولته خدمت ایدہن آدمایر اورادن بقیشیور ، یاخود بقیشدر یزیدوردی . مکتاب عالیہ نک تأسسندن اعتباراً ، یسلم ناصل بر شیمہ ایلہ ، بواسول اورنادن قالقدی . انکشاف ایدہن ذکالر احتراز رقابتلہ ازیلوردی ! حالو کہ اک بویوک دیپلومات کندیشہ خلف بر قایلیندر .

هلال عثمانیتک آفرقاو آوردادہ غریبیلہ سلطنت سنیہ نک همان هان بر نقطہ یہ انحصار ایتمی ، بر انباء عمومیہ سبب اولدی . دائماً شکایت ایدملکہ برابر بحث ایدلہرین یکانہ نقطہ قحط رجال مسئلہ سیدر . یونانستانک بیلہ ، حشمتلو برنجی ونیزلوس حضرتلری کی بالقاناری آل قانلرہ بویامش بر اداره آدمی وار ! بز دائماً کوزلریمزی فردایہ عطف ایدیوروز ؛ فقط یسلم بوکون آرامادن یازن بولاییلریمز !

مالمکتزدم قحط رجالک ایکی سببی وار : اولاً کنجلیکک اہمالی ، ثانیاً وظائف سیاسیه غیر مسلملرکدہ [۱] مرحوم صفوت پاشای کمال حرمتلہ استغنا ایدہر م .

حائز سلطنت اولمیان بابا حضرت تلیرتک هیچ اورتودوقس
ویا پروتستاندن سفیری اولورمی ؟

هر حالده خارجیه نظارت جایله سنک ، نظامنامه سنه
شو ماده بی درج ایتمک حق صریحی واردر : « سلطنت
سفیه عثمانیه و خلافت کبرای اسلامیہ نک حق تمثیلی تبعه
اسلامیه منحصردر . »

اسماعیل حامی

علاوه — بو مقامه سکنز دوقوز آی اول یازلمشدی ،
یومی بر غزتهده ترتیب ایلدلکدن صوکره اوقونمش .
و محتویاتی تعصبکارانه کوروله رک درج ایلمه مشدی .

« مملکت مزده فرنگی »

ملت مزك بینه اجتماعیه سی تملمدن صارصان الك بیوك
دردلردن بریسی و بلدك برنجیسی فرنگی در. آنادولونك
الك هجراكله لرندن استانبولك الك مختشم كاشانه لرینه قدر
بلا پروا صوقولان وهر كیردیگی برده حیات و شبانی
كندی زهریله سوندورن بو بلای مدھش بوكون
انسانیتی تهدید ایدن داهیة حریدن بیله خامانسوزدر .
فرنگی دیلین بو حرب مدھش ایسه نوع نی شرك
یوزده آلتشتی هر سنه توسع ایدن اشتها سیله كچرمكنده
وجمیت بشریه آراسنده كلك بتون معناسیله زواللی لر
حاصل ایتمكده در . صنوف اجتماعیه لك الحق طبقه لرنده
سفات فسلوژیه انضامیله بو مرضك اقباع ایتدیگی
تجربیات وجود مریدی انسانلندن خارج بر شكله افراغ
ایتدیگی كی هم نوعك نفرت واستكرهانی دخی جلبه

اعظمارك اونلرده درر مثال محترمی بولورسیكنز .
بو یالكنز شرقه مخصوص دكل ، ممالك اجنبیه دهده
دولوردر . مثلاً انكتردهه باش و كلك ایدن ویلیام
یت یكرمی اوچ باشنده ایكن مالیة ناظری اولمش !
هر حالده آرتق هیئت عتیقه سیاسیة لك كجاشدیرلمسنه
محتاجز . آرتق بو زواللی علكیتی غزتهلرده اوچ یوز
غروش معاشی مترجلك آریان ، و یكانه معذرت اولارقدده
معاش چیقماماسنی كوسترن سفیرل تمثیل ایدمن !

ثانیاً ، افراد غیر مسلمك خدمات سیاسیة ده
قوللائلمسیدر . ذنیاده بوندن یاوز بر خطای حقوقی
اولاماز ! عثمانی سفیرلری و سفارات سفیه ارکانی یالكنز
سلطنتك دكل ، عینی زمانده خلافتكده تمثیلی درلر .
حال بوكه بر خرسقیانك خلیفه اسلامی تمثیل ایله
حقوق اسلامیه بی و بیت المال مسلمینی مدافعه و اونلره
وكالت ایتسی مغایر شرع شریفدر . آوروپا حقوقی نقطه
نظرندنده مقبول اولماسی ایجاب ایدر . بالخاصه بر
انسان ، ایمان ایتدیگی بر دیندن كاملاً تجرد ایتدن ،
باشقه بردنی ، صرف سیاست و مأموریت خاطر ایچین ،
فی سبیل الله مدافعه ایدمن ، ذاتاً ایتك ایستهمده یالماز .
بواسبابك تأثیرات مضره سی چكن طبیعی نرم باب عالی در !
خارجیه نظارتنه خرسقیان مأمور آلتی ، و ایتقاندن باب
مشیخته مشاور جلب ایتكك بكنزدر !

نرم بوكهنه و فرسوده اصولز ، آوروپا اساسات
سیاسیه سنده مضردر ، روسیه ده مسلمانلره یهودیلر
دیپلومات اولمق دكل ، خارجیه نظارتك قیوسندن بیله
باقامالز ! حتی خرسقیاناقده کافی دكل ، اورتودوقس
اولمقده شرطدر ، یالكنز اورتودوقسقلده آز كلدیگی
ایچین اسلاو و یاخود سلاوئزه بولونمقده لازمدر !
آلمانیا ده پروتستان — جرمان ، آوستریا ده جرمانلقدن
ماعدا اصالتده شرطدر همان هر مملكتده بوكی اصول
تحدیدیه آز جوق تصادف ایدیلور . مثلاً خلیفه
مسیح اولمق اعتباریه حكمدار معامله سی كوردیگی حالده